

ВІДГУК

офіційного опонента
кандидата економічних наук Белоус Ірини Володимирівни

на дисертацію Гаркуші Олексія Юрійовича
на тему: «Механізм регулювання розвитку виноробної галузі України»,
подану на здобуття наукового ступеню кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством

Актуальність обраної теми дисертації. Сучасний стан виноробного виробництва України останнім часом гостро потребує програм наукових досліджень, які активно сприятимуть як ефективному розвитку галузі, так вітчизняної економіці у цілому. Події у політичному та економічному стані держави, зовнішньоторговельній політиці позначилися на спаді виробництва натуральних виноградних вин та виноматеріалу. Галузь вимагає не лише впровадження ефективних економічних механізмів управління, але і дієвих заходів державного регулювання, що визначаються використанням природного, технологічного і організаційного потенціалу та мають сприяти підвищенню темпів розвитку виноробного виробництва. Необхідно позначити, що виноробна галузь виступає як одна з основних галузей економіки країни, тому обов'язково потрібно застосувати всі можливі підходи, що впливають на систему галузевого регулювання. Разом з тим, у економічній науці фрагментарно досліджено державне регулювання виноробної галузі, яке необхідне для її ефективного функціонування і стабілізації. На сьогоднішній день в наукових розробках не вироблені єдині концептуальні підходи, що відображають істотні особливості і закономірності ефективного регулювання розвитку виноробних структур. Забезпечення даних аспектів неможливе без втручання держави у регулювання виноробного ринку України. З цих позицій тема дисертаційного дослідження Гаркуші О.Ю. є актуальною, оскільки

спрямована на розроблення теоретико-методологічних та методичних положень щодо удосконалення механізму державного регулювання розвитку виноробної галузі.

Мета дослідження автором визначена як розвиток теоретичних положень, методичних підходів і організаційних засад удосконалення механізму державного регулювання розвитку виноробної галузі України та розробка науково-практичних рекомендацій щодо його реалізації (с. 6). За своєю теоретичною і практичною спрямованістю робота є актуальною тому, що поглиблює погляди на інструменти та методи державного регулювання виноробної галузі.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій. За результатами дослідження існуючих теоретико-методичних основ державного регулювання галузевого розвитку (с. 12-29) автор виділяє основні теоретичні підходи до визначення змісту галузевого розвитку (с. 24-25). Також слід погодитися з тим, що поняття «державне регулювання галузевого розвитку» слід розуміти як комплекс рішень і дій органів влади, які спрямовані на зміну поведінки суб'єктів певної галузі з метою підвищення адаптивності, збалансованості й результативності їх сукупного розвитку в ході адміністративно-правового, фінансово-економічного, соціального, інформаційного впливу на їх стан і особливості функціонування (с. 27), а сполученість галузевого розвитку з перебігом бізнес-процесів підприємств галузі передбачає необхідність урахування ситуативного стану та особливостей бізнес-процесів у галузі (с. 28).

У дисертації здобувачем здійснено аналіз особливостей державного регулювання виноробної галузі (с. 29-45). Дослідження дозволило встановити, що бізнес-процеси підприємств з мають узгоджуватися із досягненням адаптивності, результативності та збалансованості розвитку виноробної галузі, що складає теоретичне підґрунтя для удосконалення регулювання розвитку виноробства (с. 45).

Використовуючи сукупність теоретичних, методологічних та методичних

підходів щодо державного регулювання галузі та визначені основні проблеми розвитку вітчизняного виноробства, здобувачем запропоновано концептуальні положення державного регулювання розвитку виноробної галузі, які спрямовані на забезпечення стійкого економічного зростання та одночасної збалансованості бізнес-процесів для стабільного функціонування та прогресивного розвитку галузі в майбутньому (с. 45-61).

Автором детально досліджено результати господарської діяльності виноробних підприємств (с. 63-77), які дозволили визначити специфіку конкуренції та розстановкою сил у галузі, особливості структури виробництва та імпорту, чутливість до змін, які відбуваються у зовнішньому середовищі, нерівномірність ділової активності та виробничо-фінансового циклу підприємств означеної галузі.

Не зупиняючись на досягнутому, автор пропонує методичний підхід до оцінки адаптивності розвитку виноробної галузі, що комплексно включає набір його кількісних та якісних характеристик, які у сукупності характеризують рівень прогресивності розвитку виноробних підприємств (с. 78-98).

Суттєвим внеском автора є обґрунтування розрахунків коефіцієнтів збалансованості розвитку виноробних підприємств за видами бізнес-процесів та інтегрального показника збалансованості галузевого розвитку (с. 105-113).

Дослідження Гаркуші О.Ю. дозволило удосконалити механізм регулювання розвитку виноробства в Україні, що базується на обґрунтуванні стратегічних пріоритетів, напрямів та методів регулювання розвитку виноробства виходячи, перш за все, з потреб окремих підприємств в їх сукупності (с. 118-168).

Отримані теоретико-методичні та практичні результати дисертації відповідають об'єктивній необхідності удосконалення теоретико-методологічного та методичного підґрунтя механізму регулювання розвитку виноробства в Україні. Висновки, що сформульовані в дисертаційній роботі, базуються на достовірних наукових та статистичних джерелах. Обсяг викладеного матеріалу є достатнім в обґрунтуванні запропонованих дисертантом висновків і рекомендацій. Крім того, вони апробовані автором на

міжнародних науково-практичних конференціях. Положення, висновки і пропозиції повністю науково аргументовані, мають теоретичне і практичне значення та достовірні ознаки новизни.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні положення дисертації, що визначають її наукову новизну, полягають у наступному:

1. Розвинуто предметно-об'єктні області регуляторного впливу виноробства і обґрунтовано специфічні чинники галузевого розвитку (с. 37-39, 46). Визначено передумови забезпечення результативності, збалансованості і адаптивності розвитку галузі виноробства як мети державного регулювання (с. 38-45).

2. Запропоновані концептуальні положення щодо регулювання розвитку виноробної галузі України, які, у відповідності до потреб сьогодення, базуються на засадах адаптивності, збалансованості та результативності розвитку галузі. Автором обґрунтована необхідність використання інтегральних оцінок адаптивності та збалансованості, що уможливило подальше визначення сукупності методів, інструментів та важелів державного регулювання відповідно до показників бізнес-процесів підприємств галузі та їхніх стратегій (с. 53-59).

3. Удосконалено методичний підхід до визначення рівня адаптивності розвитку виноробства. Автором обґрунтовано підхід до обчислення інтегрального коефіцієнту спрямованості розвитку галузі з врахуванням чутливості результатів бізнес-процесів підприємств галузі до змін у чинниках галузевого розвитку (с. 78-98).

4. Удосконалено методичні положення щодо визначення рівня збалансованості розвитку виноробної галузі. Задля цього здобувачем запропоновано інтегральний показник оцінювання структурних характеристик розвитку галузі в розрізі показників виробничо-технологічних, фінансових і маркетингових бізнес-процесів(с. 100-113).

5. Удосконалено механізм регулювання розвитку виноробної галузі, що полягає в обґрунтуванні доцільності структурної трансформації, застосуванні дієвих адміністративних, технічних та фінансово-економічних інструментів

впливу держави. Наведене уможливило підвищення результативності та збалансованості діяльності суб'єктів галузі внаслідок зміни умов їхнього господарювання (с. 120-131).

6. Удосконалено методичний підхід до динамічного моделювання збалансованості розвитку галузі. Запропоноване складає методичне підґрунтя для визначення пріоритетів регулювання розвитку галузі у випадку збалансованого, достатньо збалансованого, недостатньо збалансованого, незбалансованого розвитку галузі (С. 150-157).

7. Розвинуто комплекс стратегічних пріоритетів регулювання розвитку виноробної галузі України, що базується на результатах емпіричного дослідження результатів розвитку галузі та передбачає реформування адміністративних та податкових умов функціонування галузі, технічних вимог до її продукції (С. 166-168).

8. Визначено напрями розвитку виноробної галузі України, які у відповідності до наведених теоретико-методологічних та методичних положень, забезпечують адаптивність та збалансованість розвитку бізнес-процесів у галузі на основі оновлення ресурсної та техніко-технологічної бази виноградарства і виноробства (С. 77).

Отримані автором результати та надані пропозиції поглиблюють теоретичні і практичні засади державного регулювання виноробства України.

Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації. Зміст автореферату відповідає основним положенням, висновкам і рекомендаціям дисертаційного дослідження. Новизна, яка відображена у дисертації, повністю відповідає роботі.

Оцінка публікацій. Основні положення дисертаційного дослідження достатньо повно викладені автором в опублікованих наукових працях. За темою дисертаційної роботи опубліковано 11 наукових праць (один розділ у монографії, п'ять статей у фахових наукових виданнях України, одна у іншому виданні, чотири публікації за матеріалами конференцій) загальним обсягом 5,28

ум.-друк. арк., з яких особисто автору належить 4,23 ум.-друк. арк. Шість робіт опубліковано автором самостійно. У роботах, опублікованих у співавторстві, особистий внесок Гаркуші О.Ю. стосується безпосередньо теми дисертації і має елементи наукової новизни.

Дискусійні положення та недоліки. Відзначаючи в цілому достатній рівень наукових здобутків дисертанта, обґрунтованість переважної більшості результатів дослідження, існують певні дискусійні моменти.

1. Дискусійним є запропоноване здобувачем визначення мети державного регулювання галузю, як адаптивність розвитку галузі; збалансованість розвитку галузі; результативність розвитку галузі. Щодо безпосередньо виноробної галузі, автор визначає мету як: «забезпечення стійкого економічного зростання та одночасної збалансованості бізнес-процесів для стабільного функціонування та прогресивного розвитку галузі в майбутньому» (с. 57). Проте, більш обґрунтованим бачиться врахування національних інтересів, досягнення макроекономічної рівноваги у процесах соціально-економічного розвитку держави та розвитку галузей (оптимізація ефективності функціонування галузей як фактору підвищення ВВП, досягнення фінансово-економічної, продуктової, соціальної безпеки тощо). Визначена автором мета, на наш погляд, є сукупністю функцій, що підлегли більш загальній меті. Також, робота лише виграла б, якщо було б сформовано систему цілепокладання державного регулювання розвитку виноробства.

2. Рис. 1.6 роботи «Концептуальні положення щодо регулювання розвитку виноробної галузі України» (с. 58) не містить роз'яснень щодо організаційного рівня. Попередні та подальші дослідження у підрозділі також не дають уявлення щодо організаційного та інформаційного забезпечення, їх взаємоузгодженості.

3. Додаткового обґрунтування потребує склад кількісних показників оцінки рівня розвитку виноробної галузі за видами бізнес-процесів її підприємств (с. 85). Наприклад, виробничо-технологічні процеси можуть бути оцінені також рівнем та обсягом технологічних інновацій. Фінансові бізнес-

процеси, на наш погляд, більш доцільно характеризувати відносними показниками ефективності. Маркетингові бізнес-процеси мають враховувати рівень конкурентоспроможності продукції і т.д.

4. Щодо запропонованого науково-методичного підходу до оцінки збалансованості розвитку підприємств виноробної галузі на основі побудови структурно-динамічних моделей (підрозділ 2.3), слід вказати на відсутність аналізу на мультиколінеарність показників, що включені до моделей.

5. Відзначаючи цілком обґрунтований з точки зору методології формування авторський підхід до механізму регулювання виноробної галузі (с. 121), слід вказати на сумнівні аспекти включення до важелів впливу темпів росту обсягів реалізації у галузі, адже вони є скоріше результатом дії механізму. Також, інвестиції у селекцію, покращення обробки і інфраструктуру виноробства за своїм змістом є важелем, а не інструментом впливу.

Проте, означені зауваження носять дискусійний характер та не знижують наукової цінності роботи.

Загальна оцінка дисертаційного дослідження. Дисертація Гаркуші Олексія Юрійовича «Механізм регулювання розвитку виноробної галузі України» є завершеним, самостійним науковим дослідженням, яке має теоретичне і практичне значення та характеризується науковою новизною. Результати дисертації розв'язують наукову задачу обґрунтування концептуальних положень і напрямів удосконалення механізму розвитку виноробної галузі України.

Отримані дисертантом основні теоретико-методичні положення і висновки чітко сформульовані. Проведене дослідження підтверджує належний рівень наукової зрілості та професійної підготовки здобувача.

Дисертація відповідає пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а дисертант Гаркуша Олексій Юрійович заслуговує на присудження

наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

Завідувач сектору економіки

Національного наукового центру

«Інститут виноградарства і

виноробства ім. В. Є. Таїрова», к.е.н.

Белоус І. В.

Підпис офіційного опонента, к.е.н. Белоус І. В. засвідчую:

вчений секретар ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова», к.т.н.

Джабурия Л. В.

